

พรเทพ ทวีภักย์จน์

ผู้บริหารสำนักทรัพยากรบุคคล

บริษัท เจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)

การออกเช็คแลกเงินสดมีความผิด อาญา

การออกเช็คหรือการสั่งจ่ายเช็คที่ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 มาตรา 4 นั้นจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง คือ **เช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริง และบังคับได้ตามกฎหมาย** หมายความว่า ขณะออกเช็คให้แก่ผู้ทรงคนแรกนั้น ผู้ออกเช็คคือขณะส่งมอบเช็คหรือผู้สั่งจ่ายเช็คต้องเป็นหนี้ผู้ทรงคนแรกอยู่แล้ว คือมีหนี้สินต่อกันอยู่ก่อนแล้วจริงๆ กล่าวคือ**ต้องมีหนี้ที่จะต้องชำระต่อกันอยู่แล้วจึงจะออกเช็คเพื่อชำระหนี้ นั้น และจะต้องเป็นหนี้ที่บังคับกันได้ตามกฎหมายด้วย** ในการออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริง เช่น กรณีผู้ออกเช็คเป็นหนี้ค่าซื้อสินค้าหรือเป็นหนี้เงินกู้ยืมอยู่ก่อนแล้ว และออกเช็คเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้หรือผู้รับเช็ค การออกเช็คลักษณะนี้เป็นการชำระหนี้ที่มีอยู่จริง แต่ถ้าขณะออกเช็คให้แก่กันยังไม่มีหนี้ต่อกันหรือหนี้ไม่เกิดโดยผลของกฎหมาย เช่น เป็นกรณีออกเช็คแล้วนำเช็คไปขอแลกเงินสดจากผู้รับเช็ค หรือเขียนเช็คไว้ก่อนแล้วส่งมอบเช็คนั้นเพื่อแลกเงินสดกัน อย่างนี้ไม่ถือว่าขณะนั้นมีหนี้กันจริงๆ จึงไม่ถือว่าเป็นการออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริง ผู้ออกเช็คก็ไม่มี ความผิดทางอาญา กรณีดังกล่าวนี้ จึงเป็นเพียงการออกเช็คเพื่อก่อนหนี้ไม่ใช่เช็คเพื่อชำระหนี้

ส่วนกรณีออกเช็คโดยไม่มีเจตนาเพื่อชำระหนี้ต่อกันนั้น ต้องเป็นกรณีที่คู่กรณีไม่มีเจตนาจะให้ผูกพัน และไม่มีเจตนาจะชำระหนี้กันได้ตามกฎหมายด้วย ถ้านำสืบได้ความว่าเจตนาออกเช็คให้แก่กันเพื่อใช้เป็นหลักฐานแทนสัญญากู้เงิน ดังนี้ไม่ถือว่าเป็นการชำระหนี้ที่มีอยู่จริงข้อนี้จึงขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่จะนำสืบ และที่ศาลจะรับฟังเป็นยุติว่าเป็นการออกเช็คโดยเจตนาเพื่อชำระหนี้หรือไม่ ถ้าฟังเป็นยุติว่าเป็นการออกเช็คเพื่อประกันหนี้ หรือออกเช็คโดยมีข้อตกลงกันว่าจะไม่เอาเช็คนั้นไปขึ้นเงิน ดังนี้ก็ไม่เป็นความผิดทางอาญา เช่น ทำสัญญากู้เงินโดยมีข้อความระบุว่า เพื่อเป็นหลักประกันในเงินซึ่งข้าพเจ้าได้กู้ ข้าพเจ้าได้นำเช็ค 1 ฉบับแนบคู่สัญญาให้ท่านยึดไว้เป็นประกันด้วย ดังนี้ **ถือว่าจำเลยออกเช็คให้โจทก์เป็นหลักประกันในการกู้เงิน** จึงมิใช่เช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริง จำเลยไม่มีความผิดทางอาญา หรืออย่างกรณีจำเลยก็ยืมเงินโจทก์หลายครั้ง และออกเช็คชำระเงินกู้แต่เช็คเหล่านั้นถูกรงการปฏิเสธการจ่ายเงิน หลังจากนั้นโจทก์ก็ยังให้จำเลยกู้เงินอีก และทำสัญญากู้ขึ้นใหม่ โดยการกู้แต่ละครั้งจำเลยก็นำเงินสดมาชำระดอกเบี้ยให้โจทก์ด้วยพร้อมก็นำเช็คฉบับใหม่มาชำระหนี้เงินกู้เหล่านั้น โดยโจทก์ไม่ได้ดำเนินคดีอาญากับเช็คที่ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ดังนี้ แสดงว่าโจทก์กับจำเลยไม่มี

ความประสงค์จะให้ผูกพันกันตามเช็คพิพาท ถือว่าโจทก์รับเช็คไว้เป็นประกันหนี้เงินกู้เท่านั้น จำเลยไม่มีความผิดทางอาญา

ประเด็นปัญหาที่ว่า การที่จำเลยออกเช็คเพื่อแลกเงินสดหรือนำเช็คนั้นมาขายลดราคาให้แก่ธนาคารโจทก์ถือว่าเป็นการชำระหนี้ที่มีอยู่จริงหรือไม่ และมีความผิดทางอาญาหรือไม่ ประเด็นที่กล่าวนี้ ศาลฎีกาได้เคยตัดสินไว้เป็นบรรทัดฐานแล้วว่า **ไม่ใช่การชำระหนี้ที่มีอยู่จริงเพราะจำเลยผู้ออกเช็คเพียงจะเป็นหนี้ผู้รับเช็คหรือผู้ทรงเช็คเมื่อนำเช็คนั้นมาแลกเงินสดหรือขายลดเช็ค ผู้ออกเช็คจึงไม่มีความผิดทางอาญา** แต่ในกรณีดังกล่าวถ้าปรากฏว่าต่อมาเช็คฉบับนั้นถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินแล้ว หลังจากนั้นผู้ออกเช็คหรือผู้สั่งจ่ายเช็คได้ออกเช็คฉบับใหม่ให้แก่ผู้ทรงเช็คแทนฉบับเก่า **ดังนี้ ถือว่าเช็คฉบับใหม่มีมูลหนี้ต่อกันจริง และเป็นหนี้ที่บังคับกันได้ตามกฎหมาย** หากธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คฉบับใหม่ ผู้ออกเช็คหรือผู้สั่งจ่ายเช็คย่อมมีความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2921/2540 พิเคราะห์แล้ว เห็นว่า แม้การที่จำเลยออกเช็คนำไปแลกเงินสดจากโจทก์ การออกเช็คของจำเลยดังกล่าวจะมีใช่เป็นการออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริง และบังคับได้ตามกฎหมาย ไม่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 มาตรา 4 ก็ตาม **แต่การที่จำเลยออกเช็คแล้วนำไปแลกเงินสดจากโจทก์และเช็คดังกล่าวไม่มีการชำระเงินตามที่จำเลยสั่งจ่ายนั้นย่อมเกิดเป็นหนี้ระหว่างจำเลยกับโจทก์ตามจำนวนเงินที่ระบุในเช็คนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 898,900** ซึ่งในกรณีนี้หากจำเลยออกเช็คฉบับใหม่เพื่อชำระหนี้ตามเช็คที่จำเลยออกให้แก่โจทก์ดังกล่าว **เช็คที่จำเลยออกในภายหลังนี้ย่อมถือว่าเป็นเช็คที่ออกเพื่อชำระหนี้ที่มี**

อยู่จริง และบังคับได้ตามกฎหมาย อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 มาตรา 4 ได้เมื่อในคดีนี้ปรากฏว่าต่อมาโจทก์ และจำเลยได้แปลงหนี้เดิมซึ่งเป็นหนี้ตามเช็ค มาเป็นหนี้ตามสัญญากู้ยืมเอกสารหมายเลข ๑.1 และ ๑.2 และจำเลยได้ออกเช็คพิพาทเอกสาร ๑.3 และ ๑.5 ชำระหนี้ตามสัญญากู้ยืมเอกสารหมายเลข ๑.1 และ ๑.2 จึงต้องถือว่าจำเลยได้ออกเช็คพิพาทเพื่อชำระหนี้ตามสัญญากู้ยืมอันเป็นหนี้ที่มีอยู่จริง และบังคับได้ตามกฎหมาย ตามความในพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 มาตรา 4 แล้วจำเลยจึงมีความผิดตามบทกฎหมายดังกล่าวได้ เมื่อจำเลยออกเช็คพิพาทเอกสารหมายเลข ๑.3 และ ๑.5 เพื่อชำระหนี้ตามสัญญากู้ยืมดังกล่าวและเมื่อเช็คพิพาทถึงกำหนด โจทก์นำไปเรียกเก็บเงินปรากฏว่าธนาคารตามเช็คปฏิเสธการจ่ายเงิน โดยให้เหตุผลว่า “บัญชีปิดแล้ว” อันแสดงว่าจำเลยมีเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 มาตรา 4 ตามที่โจทก์ฟ้อง ที่ศาลล่างทั้งสองพิพากษาลงโทษจำเลยมานั้นศาลฎีกาเห็นฟ้องด้วย ฎีกาของจำเลยฟังไม่ขึ้น”

บทสรุปสังคาย ความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค เกิดต่อเมื่อได้มีการออกเช็คหรือสั่งจ่ายเช็คแล้วต่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คนั้น นอกจากผู้สั่งจ่ายจะต้องรับผิดทางแพ่งชดใช้เงินให้แก่ผู้ทรงเช็คแล้ว ผู้สั่งจ่ายยังต้องรับผิดทางอาญา ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีหรือปรับไม่เกิน 6 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ประการสำคัญการออกเช็คหรือสั่งจ่ายเช็คนั้นต้องครบองค์ประกอบความที่สำคัญคือออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริง และหนี้นั้นต้องบังคับได้ตามกฎหมายด้วย